

Nové globální vzdělávání

Teoretická příručka

Úvod do pedagogiky a teoretické podklady pro pracovníky s mládeží

New Global Learning

Autoři projektu:

Fundacja Polska Debatuje
Radoslaw Czekan
Pawel Sieprawski

International Debate Education Association
Anastazija Stupar
Daan Welling

Asociace debatních klubů
Jakub Hlaváček
Jakub Okruhlica
Nga Thi Nguyen

Learning Wizard
Čedo Velašević

Také bychom chtěli poděkovat všem našim dobrovolníkům, kteří testovali a poskytovali zpětnou vazbu k těmto materiálům po celou dobu projektu.

Tento projekt podpořil tvorbu následujících materiálů:

1. Teoretická příručka – úvod do pedagogiky a teoretické podklady
2. Praktická příručka – pracovní listy a případové studie pro pracovníky s mládeží
3. Digitální vzdělávací prostředí

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evroské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenesou odpovědnost.

Vzdělávání v oblasti globálního občanství: Pedagogický úvod pro školitele

V našem stále více propojeném světě je zásadní, abychom upřednostňovali vzdělávání dnešních mladých lidí jako globálních občanů. Výuka globálních občanů je vybaví znalostmi, dovednostmi a postoji, které jsou nezbytné k tomu, aby se mohli orientovat v naší složité globální společnosti a pozitivně v ní přispívat.

Zaprvé, globalizace propojila národy a lidi jako nikdy předtím. Mladí lidé vyrůstají v době, kdy jsou hranice stále propustnější, technologie nás okamžitě propojují a globální výzvy, jako je změna klimatu, chudoba a konflikty, vyžadují společnou akci. Tím, že je učíme být globálními občany, jim umožňujeme porozumět těmto problémům a zapojit se do nich, čímž v nich posilujeme pocit odpovědnosti a schopnosti vytvářet pozitivní změny.

Za druhé, výchova ke globálnímu občanství pomáhá mladým lidem rozvíjet pocit sounáležitosti s širším globálním společenstvím. Podporuje je v tom, aby si uvědomovali společné hodnoty a vzájemnou propojenost celého lidstva. Posilováním tohoto pocitu sounáležitosti můžeme čelit rozdělovacím narativům a pěstovat kulturu tolerance, inkluzivity a respektu k lidským právům.

A konečně, výchova mladých lidí ke globálnímu občanství přispívá k vytváření spravedlivějšího, mírumilovnějšího a udržitelnějšího světa. Tím, že v nich rozvíjíme porozumění sociální spravedlnosti, péči o životní prostředí a lidská práva, jim dáváme možnost bojovat proti nerovnostem, prosazovat udržitelné postupy a stát se zastánci pozitivních společenských změn.

Tento modul představuje tři koncepty. Zaprvé výchovu ke globálnímu občanství: její význam, cíle a úkoly. Tuto část modulu lze považovat za obsah toho, co chceme, aby se naši žáci naučili pomocí materiálů tohoto projektu. Zadruhé kritickou pedagogiku: postoj, který chceme jako školitelé zastávat, aby učení s naší skupinou bylo efektivní. A konečně debatní výuku: nástroj, který používáme, abychom našim studentům pomohli se učit.

Klíčové pojmy

Pojem	Definice
Argumentace	Proces sestavování a prezentace argumentů logickým a přesvědčivým způsobem s cílem vyjádřit názor nebo podpořit tvrzení.
Kritická pedagogiky	Vzdělávací přístup, jehož cílem je posílit postavení žáků tím, že podporuje kritické myšlení, zpochybňuje sociální nerovnosti a podporuje transformační činy pro sociální spravedlnost.
Kritické myšlení	Schopnost objektivně a logicky analyzovat, vyhodnocovat a interpretovat informace, zvažovat různé perspektivy a důkazy a vytvářet tak dobře odůvodněné úsudky a rozhodnutí.
Vzdělávání v oblasti debatování	Zapojení studentů do strukturovaných debat, které rozvíjejí dovednosti v oblasti řešerše, vytváření argumentů, veřejného vystupování a kritické analýzy různých názorů.
Globální Sever	Označuje ekonomicky vyspělé země nacházející se především na severní polokouli, pro které je typická vyšší životní úroveň, industrializace a technologický pokrok.
Globální Jih	Označuje hospodářsky rozvojové země, které se nacházejí především na jižní polokouli a často se potýkají se socioekonomickými problémy a nižší úrovní industrializace a infrastruktury.
Vzdělávání v oblasti globálního občanství	Vzdělávací rámec zaměřený na rozvoj znalostí, dovedností, postojů a hodnot jednotlivců, aby porozuměli globálním problémům a aktivně se do nich zapojili a podpořili smysl pro globální odpovědnost.
Globalizace	Rostoucí propojenost a vzájemná závislost zemí, ekonomik, kultur a lidí na celém světě, kterou usnadňuje technologický pokrok, komunikace a globální obchod.
Interakce soustředěná na téma	Metoda skupinové interakce vyvinutá Ruth Cohnovou, která klade důraz na zkoumání témat, integraci kognitivních, emocionálních a sociálních aspektů a podporu osobního a skupinového růstu a učení.
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu; agentura OSN, která podporuje mezinárodní spolupráci v oblasti vzdělávání, vědy, kultury a komunikace.

Vzdělávání v oblasti globálního občanství

Výchova ke globálnímu občanství je vzdělávací přístup, jehož cílem je rozvíjet znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které jsou nezbytné k tomu, aby se jednotlivci stali aktivními a odpovědnými globálními občany.

Výchova ke globálnímu občanství zahrnuje tři klíčové rozměry: kognitivní, sociálně emoční a behaviorální. Jeho cílem je umožnit žákům přispívat ke spravedlivějšímu, mírumilovnějšímu a udržitelnějšímu světu tím, že podporuje kritické myšlení, empatii a smysl pro společnou odpovědnost.

Kognitivní rozměr: V tomto případě jde o získání znalostí a pochopení globálních problémů, systémů a vzájemných vazeb. Zahrnuje rozvoj dovedností kritického myšlení, analýzu více perspektiv a rozpoznání složitosti globálních výzev.

Sociálně emoční rozměr: Tento rozměr se zaměřuje na podporu empatie, respektu a mezikulturního porozumění. Zahrnuje rozvoj pocitu identity a sounáležitosti s místními i globálními komunitami, oceňování rozmanitosti a podporu sociální spravedlnosti.

Behaviorální rozměr: Tento rozměr se zaměřuje na to, aby jednotlivci byli schopni jednat a zapojit se do odpovědného a aktivního občanství. Zahrnuje rozvoj dovedností pro efektivní komunikaci, spolupráci a mírové řešení konfliktů. Zdůrazňuje také význam udržitelného a etického chování.

Jak se uvádí v pokynech UNESCO, cílem vzdělávání v oblasti globálního občanství je umožnit žákům:

- Rozvíjet porozumění strukturám globálního vládnutí, právům a povinnostem, globálním problémům a souvislostem mezi globálními, národními a místními systémy a procesy.
- Rozpoznat a ocenit odlišnosti a rozmanité identity, jako je kultura, jazyk, náboženství, pohlaví a naše společné lidství, a rozvíjet dovednosti pro život ve stále rozmanitějším světě.
- Rozvíjet a uplatňovat kritické dovednosti pro občanskou gramotnost, včetně kritického zkoumání, informačních technologií, mediální gramotnosti, kritického myšlení, rozhodování, řešení problémů, vyjednávání, budování míru a osobní a společenské odpovědnosti.
- Rozpoznat a zkoumat přesvědčení a hodnoty a jejich vliv na politické a sociální rozhodování, vnímání sociální spravedlnosti a občanskou angažovanost.
- Rozvíjet přístup péče a empatie vůči ostatním a životnímu prostředí a respektovat rozmanitost.
- Rozvíjet hodnoty férovosti a sociální spravedlnosti a dovednosti kriticky analyzovat nerovnosti založené na pohlaví, socioekonomickém postavení, kultuře, náboženství, věku a dalších.
- Podílet se na řešení současných globálních problémů na místní, národní a globální úrovni jako informovaní, angažovaní, odpovědní a vnímaví globální občané.

Definice globalizace

Abychom pochopili, na co se zaměřuje výchova ke globálnímu občanství, musíme nabídnout stručný přehled o globalizaci. Globalizace označuje rostoucí propojení a vzájemnou závislost zemí, ekonomik, kultur a lidí na celém světě. Zahrnuje výměnu zboží, služeb, informací, myšlenek a technologií v globálním měřítku. Globalizace zahrnuje různé aspekty, včetně ekonomických, politických, sociálních, kulturních a technologických.

Z ekonomického hlediska se globalizací rozumí integrace národních ekonomik do globálního ekonomického systému. Zahrnuje liberalizaci obchodu a investic, odstraňování překážek pohybu zboží, služeb a kapitálu a vytváření nadnárodních společností, které působí mezinárodně. Růst globálního obchodu, mezinárodních finančních toků a vznik globálních dodavatelských řetězců jsou ústředními aspekty ekonomické globalizace.

Z politického hlediska globalizace změnila dynamiku mezinárodních vztahů. Vedla ke vzniku mezinárodních organizací a institucí, jako je Organizace spojených národů, Světová obchodní organizace a Mezinárodní měnový fond, jejichž cílem je podporovat globální spolupráci a řešit globální problémy. Globalizace také podnítila debaty o otázkách suverenity, národní identity a rovnováhy moci mezi národy.

V sociální oblasti globalizace usnadnila výměnu myšlenek, hodnot a kulturních zvyklostí mezi různými společnostmi. Přinesla šíření populární kultury, šíření znalostí a informací prostřednictvím masmédií a internetu a vznik globálních sociálních hnutí. Vyvolává však také obavy z kulturní homogenizace, eroze místních tradic a dominance západních kulturních norem.

Z kulturního hlediska globalizace podpořila kulturní rozmanitost i hybridizaci. Vedla k prolínání a mísení různých kulturních tradic, jazyků a životních stylů. Globalizace usnadnila kulturní výměnu a dialog a umožnila jednotlivcům seznámit se s různými perspektivami a zkušenostmi. Současně vyvolala debaty o kulturním imperialismu a zachování kulturního dědictví. Souvisejícím pojmem je pojem „amerikanizace“ nebo „westernizace“.

Z technologického hlediska globalizaci usnadnil pokrok v dopravě, komunikaci a informačních technologiích. Inovace v dopravě zefektivnily pohyb zboží a osob, zatímco pokrok v komunikačních technologiích změnil způsob, jakým jsou informace zpřístupňovány a sdíleny po celém světě. Zejména internet způsobil revoluci v globálním propojení a usnadnil přeshraniční komunikaci a spolupráci.

Historický vývoj globalizace lze vysledovat až do starověku, kdy obchodní sítě a obchodní cesty různých kultur propojovaly vzdálené civilizace. Současná fáze globalizace však nabrala na síle koncem 20. století. V tomto období hrál významnou roli v urychlení globalizace technologický pokrok, jako je internet a zlepšení dopravy.

Globalizace se odehrává v kontextu nerovnoměrně rozděleného světa, kde ekonomickou, politickou a kulturní moc do značné míry ovládají zájmy globálního Severu. V posledních desetiletích se přístup k této moci otevřel rozmanitějším elitám, a to díky nárůstu hospodářské a kulturní moci zemí, jako je Čína, Jižní Korea, Brazílie a Indie. Toto otevření s sebou přineslo velké komplikace v tom, jak tyto země zpochybňují moc Západu, a má rozsáhlý vliv na zbytek globálního Jihu.

Používáme termíny "globální Sever" a "globální Jih" namísto "rozvinutý" a "rozvojový" nebo "západní" a "nezápadní". Domníváme se, že je to vhodnější, protože se tím uznává složitost a mocenská dynamika spojená s globálními nerovnostmi. Pojmy "rozvinutý" a "rozvojový" naznačují lineární vývoj a naznačují, že některé země nebo regiony jsou ze své podstaty vyspělejší nebo nadřazenější. To však příliš zjednodušuje různorodou realitu a výzvy, kterým různé národy čelí.

Na druhou stranu termíny "globální Sever" a "globální Jih" zdůrazňují strukturální nerovnováhu mezi hospodářsky vyspělými a méně rozvinutými regiony. Uznávají historické a probíhající procesy kolonizace, vykořisťování a mocenské nerovnosti, které utvářejí globální vztahy.

Cíle vzdělávání v oblasti globálního občanství

Při stanovování cílů, které chceme v rámci tohoto projektu naučit, se řídíme vzdělávacími cíli UNESCO pro mládež a mladé dospělé. Zde najdete tyto cíle ve formě tabulky převzaté z příručky UNESCO o globálním vzdělávání.

Témata	Vzdělávací cíle
1. Místní, národní a globální systémy a struktury	Kriticky analyzovat systémy, struktury a procesy globální správy a posoudit důsledky pro globální občanství.
2. Problémy ovlivňující interakci a propojení komunit na místní, národní a globální úrovni	Kriticky zkoumat místní, národní a globální problémy, odpovědnost a důsledky rozhodování, zkoumat a navrhnout vhodná řešení.
3. Základní předpoklady a mocenské postavení	Kriticky zhodnotit způsoby, jakými mocenské postavení ovlivňuje hlas, vliv, přístup ke zdrojům, rozhodování a řízení.
4. Různé úrovně identity	Kriticky zkoumat způsoby, jakými různé úrovně identity interagují a žijí v míru s různými sociálními skupinami.

5. Různé komunity, do kterých lidé patří, a jejich propojení	Kriticky zhodnotit propojení mezi různými skupinami, komunitami a zeměmi.
6. Odlišnost a respekt k rozmanitosti	Rozvíjet a uplatňovat hodnoty, postoje a dovednosti pro řízení a spolupráci s různými skupinami a perspektivami.
7. Opatření, která lze přijmout individuálně i kolektivně	Rozvíjet a uplatňovat dovednosti pro efektivní občanskou angažovanost.
8. Eticky odpovědné chování	Kriticky posoudit otázky sociální spravedlnosti a etické odpovědnosti a podniknout kroky proti diskriminaci a nerovnosti.
9. Zapojení a zahájení činnosti	Navrhovat opatření a stát se nositeli pozitivní změny.

Kritická pedagogika

V této kapitole se zabýváme přístupy dvou reformátorů vzdělávání. Prvním z nich je Paulo Freire, brazilský pedagog, který je základním teoretikem kritické pedagogiky. Druhým je Ruth Cohnová, německo-židovská psychoanalytička, která vyvinula metodu pro práci se skupinami nazvanou interakce soustředěná na téma. Část věnovanou Freiremu lze považovat za výzvu k zamyšlení nad hodnotami, které byste měli jako učitelé zastávat. Oddíl o Cohnové představuje metody, které můžete využít k efektivní práci se skupinami.

Paulo Freire a pedagogika utlačovaných

Paulo Freire, brazilský pedagog a filozof, je známý především díky své významné práci v oblasti kritické pedagogiky. Jeho zkušenosti s brazilským školstvím hrály stěžejní roli při rozvoji jeho teorií.

Freire se narodil v roce 1921 ve středostavovské rodině v brazilském Recife. Jeho rodinu však výrazně zasáhla velká hospodářská krize, která ji přivedla do chudoby. Tato osobní zkušenost s chudobou hluboce ovlivnila Freireho chápání vzdělávání a společnosti.

Freire začal svou pedagogickou kariéru jako učitel portugalštiny. Jeho zájem se však brzy obrátil k problematice ngramotnosti mezi chudými v Brazílii. V 60. letech 20. století převzal vedení programu týkajícího se gramotnosti dospělých pro Národní službu průmyslu, což je iniciativa zaměřená na snížení úrovně ngramotnosti mezi dělníky.

Během této doby si Freire velmi dobře uvědomil souvislost mezi ngramotností a sociální a politickou marginalizací. Uvědomil si, že tradiční metody vzdělávání, při nichž

učitel vkládá znalosti do pasivních studentů, nedokážou reagovat na socioekonomickou realitu žáků. Toto „bankovní“ pojetí vzdělávání, jak ho nazval, nepodněcovalo kritické myšlení ani aktivní účast studentů. A co hůř, domníval se, že kopíruje existující stereotypy mezi studenty.

Freire vyvinul nový přístup ke vzdělávání, později známý jako „kritická pedagogika“, jehož cílem bylo umožnit žákům zpochybňovat dominantní společenské narativy a struktury, které zachovávaly jejich životní podmínky. Vzdělávání chápal jako nástroj politické a sociální změny, kdy se studenti mohou stát aktivními účastníky vlastního učení, což vede k proměně jejich individuálních životů i celé společnosti.

Jeho metoda spočívala ve výuce založené na řešení problémů, kdy se učitelé a žáci společně učí o reálných problémech prostřednictvím dialogu. Tento přístup poprvé nastínil ve svém zásadním díle „Pedagogika utlačovaných“, které napsal během svého exilu po vojenském převratu v Brazílii v roce 1964. Navzdory politickým výzvám, kterým čelil, byly jeho zkušenosti a pozorování v brazilském školství zásadní pro rozvoj jeho transformační filozofie vzdělávání.

Epistemologická zvědavost

Ústředním prvkem kritické pedagogiky je „epistemologická zvědavost“ (ochota učit se). Tato zvědavost zahrnuje hluboké porozumění tématu, které přesahuje povrchní fakta a klade si otázky o původu, významu a důsledcích daného poznání. Tento základní koncept je sice přímočarý; stává se však poměrně složitým, když se aplikuje na politiku vědění a vzdělávání jak v médiích, tak ve formálním školním prostředí.

Epistemologická zvědavost přesahuje pouhé porozumění předmětu. Nabádá nás, abychom se ptali, proč je určité téma považováno za natolik důležité, aby se o něm psalo v médiích nebo bylo zařazeno do oficiálních školních osnov. Podněcuje nás k zamyšlení nad tím, komu tyto informace prospívají, jak byly vytvořeny a jaký je jejich účel. Tato zvědavost přetváří náš vztah k vědění a k tomu, jak ho vnímáme v rámci médií a vzdělávání.

Při studiu témat, jako je například chudoba, se nezaměřujeme pouze na statistické údaje a zprávy vlády. Spíše se snažíme pochopit důvody její existence, jaké to je žít v chudobě každý den a jak ji můžeme globálně zmírnit. Příkladem tohoto typu zvědavosti v praxi v oblasti ekonomie je práce Esther Duflové a Abherita Mukerjee, kteří získali Nobelovu cenu za ekonomii. Zpochybňovali běžně rozšířené názory, že chudí lidé se rozhodují iracionálně a že to je důvod, proč jsou chudí. Zkoumali, proč se lidé v chudobě rozhodují tak, jak se rozhodují, odhalili racionalitu jejich rozhodnutí a využili ji k prosazování nových programů boje proti chudobě. Tento rozdíl v přístupu výrazně odlišuje tradiční chápání tématu od kritického porozumění.

Tato perspektiva nám umožňuje uvědomit si, že při vytváření a ověřování znalostí jde o víc, než si původně myslíme. Nespoléháme se pouze na elitní tvůrce znalostí publikované ve špičkových akademických časopisech. Znalosti hledáme všude, včetně míst, která jsou v rámci dominantního mocenského prostředí často odmítána jako podřadná. Překvapivě právě na těchto přehlížených místech často objevujeme transformativní poznatky, které mohou změnit život náš i mnoha dalších lidí.

Debatní vzdělávání úzce souvisí s konceptem epistemologické zvědavosti Paula Freireho. V debatní výchově jsou studenti vedeni ke kritické analýze a zkoumání různých témat, podobně jako při uplatňování epistemologické zvědavosti. Jsou vedeni k tomu, aby nejen porozuměli danému tématu, ale také pochopili jeho základní dynamiku, kontext, v němž existuje, jeho příčiny a důsledky a jeho závěry. Debatéři tak činí tím, že kriticky analyzují názory druhé strany a jsou odměňováni za zpochybňování předpokladů a přesvědčení.

Dovednost kritického myšlení, která má zásadní význam jak pro debatní vzdělávání, tak pro Freireho filozofii vzdělávání, podporuje aktivní, nikoli pasivní vztah k vědění. To odpovídá Freireho přesvědčení, že vzdělávání by mělo být dialogem, nikoli monologem. Debatéři se aktivně učí, kladou otázky, zpochybňují a zapojují se do práce s informacemi, nikoliv je pouze pasivně přijímají.

Základní postoje učitelů používajících kritickou pedagogiku

Zde je několik základních postojů, kterými můžete jako učitel ztělesňovat Freireho filozofii vzdělávání. Vyzýváme vás, abyste se zamysleli nad třemi z těchto postojů a vzpomněli si na okamžiky, kdy jste měli pocit, že jste tento postoj úspěšně ztělesnili, nebo ho naopak (vědomě či nevědomě) nezachovali.

Dialogický přístup: Učitelé by měli podporovat dialog, nikoliv pouze monolog. Měli by se učit od svých žáků, stejně jako se žáci učí od nich.

Problémové vyučování: Učitelé by měli žáky zapojit do problémového vyučování, nepovažovat je za pasivní příjemce vědomostí, ale využívat reálné problémy jako základ pro učení a porozumění.

Kritické vědomí: Učitelé by se měli snažit rozvíjet kritické vědomí (nebo „conscientização“, jak to nazval Freire) u svých žáků, aby jim umožnili pochopit a zpochybnit sociokulturní a politické souvislosti, které ovlivňují jejich životy.

Podpora: Učitelé by měli vnímat svou roli nejen jako pedagogové, ale také jako zprostředkovatelé podpory. Vzdělávání by mělo být pro žáky nástrojem, který jim umožní získat kontrolu nad vlastním životem a sociálními podmínkami.

Orientace na sociální spravedlnost: Klíčovým cílem kritické pedagogiky je podpora sociální spravedlnosti. Učitelé by měli usilovat o to, aby si jejich žáci uvědomovali sociální nerovnosti a nespravedlnost a inspirovali je k práci na jejich nápravě.

Respekt k rozmanitosti: Učitelé by měli respektovat a oceňovat různorodý původ a zkušenosti svých žáků, zahrnovat je do procesu učení, legitimizovat jejich perspektivy a chápat, že učitel má často menší znalosti o těchto zkušenostech než jeho žáci.

Demokratizace třídy: Učitelé by měli usilovat o demokratickou třídu, kde je moc sdílena a kde má každý žák rovnou příležitost se zapojit a vyjádřit svůj názor.

Transformační činy: Konečným cílem učení je transformační čin. Učitelé by měli inspirovat žáky k tomu, aby to, co se naučí, využili k pozitivním změnám ve svých životech a komunitách.

Reflexe: Učitelé by měli podporovat a praktikovat reflektivní myšlení, a to jak u sebe, tak u svých žáků. To zahrnuje reflexi jejich výukových postupů, předsudků a toho, jak ovlivňují učení jejich studentů.

Zpochybnění dominantních narativů: Učitelé by měli studenty povzbuzovat k tomu, aby zpochybnili dominantní narativy, ideologie a systémy ve společnosti.

Porozumění kontextu: Učitelé by měli chápat a vyučovat způsobem, který zohledňuje sociální, kulturní a politický kontext jejich žáků. To zahrnuje uvědomění si vlivu těchto faktorů na učení a život žáků.

Zapojení komunity: Učitelé by měli propojit třídu s širší komunitou a vytvářet pro žáky příležitosti, aby se zapojili do skutečných problémů v jejich komunitách.

Ruth Cohnová a interakce soustředěná na téma

Ruth Cohnová byla psycholožka, pedagožka a skupinová terapeutka, která vyvinula interakci soustředěnou na téma (TCI). Narodila se v Berlíně, vyrůstala v rodině vzdělavatelů a od mládí se zajímala o psychologii a filozofii.

Zkušenosti Cohnové, které získala během dospívání v době nástupu nacismu, a její následná emigrace do Švýcarska, aby se vyhnula pronásledování, výrazně ovlivnily její pohled a přístup ke skupinové práci. Byla svědkem síly skupinové dynamiky, a to jak pozitivní, tak negativní, a důležitosti podpory porozumění a spolupráce mezi jednotlivci.

V padesátých letech 20. století začala Cohnová rozvíjet svůj přístup ke skupinové práci, který se později stal známým jako interakce soustředěná na téma. Spojila své znalosti z psychologie, filozofie a pedagogiky a vytvořila komplexní rámec, který zdůrazňoval integraci jednotlivce, skupiny a úkolu nebo tématu. Její zájem byl vyvolán touhou rozšířit rozsah terapeutických přístupů tak, aby zahrnovaly více lidí, než je zapojeno pouze do vztahu pacient-terapeut.

Cohnová věřila, že efektivní skupinová práce vyžaduje rovnováhu mezi osobním růstem a kolektivním rozvojem. Zdůrazňovala, že je důležité rozpoznat a ocenit jedinečný pohled a přínos každého jednotlivce v rámci skupiny. Její přístup se zaměřoval na vytvoření atmosféry vzájemného respektu, autenticity a otevřeného dialogu, v němž mohli účastníci zvolené téma do hloubky prozkoumat a pochopit.

Interakce soustředěná na téma (TCI)

Základní prvky TCI jsou založeny na čtyřfaktorovém modelu a dynamické rovnováze.

Každá skupina je definována čtyřmi faktory: JÁ (jednotlivec), MY (skupinová interakce), TO (úkol) a CELEK (kontext). Nalezení rovnováhy mezi těmito faktory tvoří základ skupinové práce TCI.

Vedoucí skupiny TCI se zaměřuje na udržování dynamické rovnováhy mezi těmito čtyřmi faktory. Tato rovnováha zahrnuje intelektuální a emocionální účast, námahu a relaxaci, mluvení, ticho a aktivitu. Výraz „dynamická“ naznačuje, že rovnováha není pevně daná, ale je součástí probíhajícího procesu.

Téma (TO) definuje společný úkol a cíl skupinové práce. Téma každé schůzky je spojeno s obecným tématem kurzu. Mělo by účastníky oslovit komplexně, zohlednit jejich

vývojový stupeň a nasměrovat je k dalšímu kroku. Téma by mělo být dostatečně obecné, aby se jím mohli zabývat všichni účastníci, a zároveň by mělo poskytovat orientaci.

Zúčastněný vedoucí se považuje za součást systému a vystupuje jako účastník i vedoucí. Jako účastník modeluje postuláty (viz níže) a autenticky přispívá svými myšlenkami a pocity. Jako vedoucí vnímá, formuluje a prezentuje témata, která podporují skupinový proces. Navrhuje strukturu a zajišťuje její udržování, přičemž dodržují rovnováhu mezi faktory Já, My, To a Celek.

Hodnoty a pohled na člověka v TCI jsou založeny na třech axiomech:

1. Jedinec je psychobiologická jednota, autonomní, ale zároveň vzájemně závislá na vesmíru. Jinými slovy, nejsme jen náš mozek, jsme ztělesnění: existujeme v prostoru kolem nás a ten nás ovlivňuje, nejsme přítomni jen ve své hlavě.
2. Všechny živé bytosti, jejich růst a úpadek si zaslouží respekt. Úcta k růstu je základem pro hodnocení rozhodnutí, zatímco nelidskost ohrožuje to, co je cenné.
3. Svobodné rozhodování se pohybuje v prozatímních vnitřních a vnějších hranicích, které mohou být rozšířeny.

Z těchto hodnot vyplývají dva obecné postuláty: (1) Uvědomovat si svou vnitřní i vnější situaci a činit zodpovědná rozhodnutí, která berou ohled na druhé i na vás. V podstatě buďte svým vlastním „předsedou“! (2) Rozrušení a vášnivá angažovanost mají přednost. Vnímejte je jako příležitosti a známky přehlížených nebo potlačovaných aspektů.

Existuje řada pomocných postulátů, které pomáhají vedoucím při práci se skupinami. Je to pokyn: pomáhají, když pomáhají, nepomáhají, když nepomáhají. V rámci reflexe si můžete vzpomenout na situace, kdy jste ve skupině, s níž jste pracovali, narazili na překážky, a zamyslet se nad tím, zda by vám tyto postuláty pomohly tyto překážky lépe překonat.

1. Při projevu se prezentujte. Používejte „já“ místo „my“ nebo „někdo“, abyste převzali individuální odpovědnost. Neurčité výrazy v přímé řeči jsou pokusem vyhnout se osobní odpovědnosti.
2. Při pokládání otázky vysvětlete, proč se ptáte a co to pro vás znamená. Mluvte za sebe a vyhněte se tomu, aby se z toho stal rozhovor. Otázky bez skutečné touhy po informacích jsou neupřímné. Vyvarujte se používání otázek k zakrytí vlastních názorů nebo skrytých motivů.
3. Buďte ve své komunikaci autentičtí a vybíraví. Uvědomte si své myšlenky a pocity a podle toho volte slova a činy.
4. Vyjádřete své osobní reakce, místo toho, abyste se pouštěli do interpretací. Předčasné interpretace mohou vést k tendenci sám sebe bránit a překážet efektivní komunikaci.
5. Vyvarujte se zobecňování, protože narušuje skupinový proces.
6. Při diskusi s ostatními vysvětlete, co to pro vás znamená. Výroky o ostatních účastnících jsou zcela osobním názorem.

7. Soukromé rozhovory by měly mít nižší prioritu. Mohou být sice důležité, ale mohou narušit průběh skupiny. Pokud se chcete podělit o něco důležitého se sousedem, zvažte, zda se o to podělíte s celou skupinou.
8. Nechte mluvit vždy jen jednu osobu. Soudržnost skupiny závisí na tom, zda účastníci projevují soustředěný zájem jeden o druhého. Zajímat se o druhé znamená věnovat pozornost jejich výrokům a činům. Proto by výroky měly následovat jeden po druhém.
9. Pokud chce mluvit více lidí současně, použijte klíčová slova, abyste sdělili téma, o kterém chcete diskutovat. Pořadí řeči nechte určit skupinu, aby dominantní osoby v rozhovoru nepřevládly a tišší osoby nebyly ignorovány.

Debatní vzdělávání

Debatní vzdělávání je vzdělávací přístup, který zahrnuje strukturované a formalizované debaty jako prostředek rozvoje kritického myšlení a komunikačních a argumentačních dovedností studentů. Poskytuje studentům příležitost vyhledávat informace, vytvářet přesvědčivé argumenty a veřejně vystupovat. Prostřednictvím debat se studenti učí analyzovat různé perspektivy, hodnotit důkazy a efektivně sdělovat své myšlenky.

Debatní vzdělávání je již dlouho uznáváno pro svou schopnost rozvíjet kritické myšlení, dovednosti spolupráce a dobré občanství. Účast v debatách pomáhá studentům rozvíjet základní dovednosti, které mohou vést k celoživotnímu úspěchu ve vzdělávání i ve společnosti.

Výsledky debatního vzdělávání

Kritické myšlení

Jedním z nejvýznamnějších přínosů debatního vzdělávání je rozvoj kritického myšlení. Kritické myšlení je intelektuálně založený proces aktivního a obratného vytváření koncepcí, aplikace, analýzy, syntézy a hodnocení informací. Mnoho studií odhalilo, že studenti, kteří se účastnili debatních programů, vykazovali lepší dovednosti kritického myšlení ve srovnání se svými vrstevníky, kteří nedebatovali, protože debata pomáhá rozvíjet myšlení studentů ve spolupracujícím a kritickém prostředí.

Schopnost spolupráce

Výuka debatování také pomáhá studentům rozvíjet dovednosti spolupráce. Při společné práci na vytváření a obhajobě argumentů se účastníci učí významu spolupráce, komunikace a aktivního naslouchání. Zapojením do debat se studenti učí respektovat různé názory, vyjednávat a hledat společnou řeč, což jsou neocenitelné dovednosti pro práci ve skupině a orientaci v rozmanitém pracovním kolektivu.

Aktivní občanství

Kromě akademického přínosu hraje debatní výchova zásadní roli při podpoře aktivního občanství. Debatování podporuje u studentů smysl pro společenskou odpovědnost a globální povědomí, protože debatěři jsou vystaveni různým místním a mezinárodním problémům.

Jakým způsobem dosahuje debatní vzdělávání těchto výsledků?

Podívejme se, jak vzdělávání v oblasti debatování těchto cílů dosahuje a co je třeba mít během debatování k dispozici. Zde je několik mechanismů, které jsou přítomny ve většině forem debatního vzdělávání:

1. **Aktivní učení:** V rámci debatního vzdělávání se studenti aktivně učí, přičemž se musí věnovat učební látce, kriticky o ní přemýšlet a aplikovat ji na reálné situace. Zásadní je, že aktivní učení často zvyšuje úroveň motivace studentů.
2. **Strukturování a uspořádání informací:** Při debatování se žáci učí analyzovat a uspořádat informace tak, aby dokázali vytvořit přesvědčivé argumenty. Tento proces kognitivní restrukturalizace jim umožňuje nahlížet na problémy z různých úhlů pohledu, což podporuje intelektuální flexibilitu a dovednost řešit problémy.
3. **Procvičování a zapamatování:** Výuka debatování nabízí studentům příležitost procvičit a upevnit si dovednosti kritického myšlení, výzkumu, psaní a veřejného vystupování. Opakováním a vystavováním se těmto dovednostem se studenti postupně zdokonalují a získávají jistotu při jejich používání v různých akademických a profesních kontextech.
4. **Sociální interakce:** Debata je ze své podstaty společenskou aktivitou, která vyžaduje, aby se účastníci zapojili do diskuse s ostatními, zvažovali různé názory a reagovali na argumenty protistrany. Tento proces pomáhá rozvíjet důležité sociální dovednosti, jako je aktivní naslouchání, empatie a vyjednávání, a zároveň podporuje toleranci a respekt k různým názorům.

Základní komponenty debatních schůzek

Debatní vzdělávání nabízí několik základních komponentů, které jsou vždy přítomny, aby tyto mechanismy mohly nastat. Tyto základní komponenty jsou nezávislé na konkrétně zvoleném debatním formátu (například Worlds Schools, British Parliamentary nebo Lincoln-Douglas).

1. **Jasně cíle a očekávání:** Stanovení jasných cílů a očekávání pro studenty je zásadní. Měli byste jim sdělit účel debatních aktivit a vysvětlit, jaké dovednosti mají rozvíjet v rámci každého konkrétního sezení. U pokročilých studentů, kteří si osvojili komplexní soubor požadavků, které jsou spojeny s bodováním debatního formátu (například obsah, styl a strategie), může zpětná vazba následovat několik těchto cílů. U studentů, kteří nejsou na cestě k debatě tak daleko, je třeba přizpůsobit cíle konkrétním cílům.
2. **Strukturovaný formát:** Dobře strukturovaný formát debaty, jako je například formát Worlds Schools Debating Championship, poskytuje studentům rámec pro uspořádání jejich argumentů a sledování průběhu debaty. Tato struktura podporuje logické a ucelené argumenty a zároveň podporuje spořádanou a respektující výměnu názorů. Složitost debatních formátů však znamená, že nejsou vždy tou nejlepší cestou pro výuku debatních dovedností.

3. **Rozvoj dovedností:** Učitelé by měli výslovně učit dovednosti, jako je kritické myšlení, efektivní komunikace, aktivní naslouchání a spolupráce. Začlenění aktivit, které se na tyto dovednosti zaměřují, jako jsou brainstormingy, cvičení na vyvracení a skupinové diskuse, pomůže studentům najít lepší způsob, jak své dovednosti konkrétně zdokonalit.
4. **Výběr tématu:** Výběr relevantních a poutavých témat je zásadní pro vzbuzení zájmu studentů a podnícení intelektuální zvědavosti. Témata by měla být vhodná pro debatu, komplikovaná a férová. Témata mohou být navržena studenty nebo vybrána vámi – pokud máte dobrý přehled o tom, co by vaše studenty mohlo zajímat. Témata vybraná v tomto dokumentu vybrali pedagogové, kteří mají s prací s mladými lidmi v těchto oblastech velké zkušenosti.
5. **Rešerše a příprava:** Efektivní výuka debatování vyžaduje, aby studenti prováděli důkladnou rešerši a připravovali si své argumenty. Měli byste jim poskytnout pokyny ohledně metod rešerše, důvěryhodných zdrojů a konstrukce argumentů. Zdůrazňování důležitosti argumentů založených na důkazech a přijímání protiargumentů pomůže studentům vytvořit si celistvý pohled na věc.
6. **Zpětná vazba a hodnocení:** Poskytování konstruktivní zpětné vazby a hodnocení je pro růst žáků zásadní. Instruktóři by měli poskytovat individuální zpětnou vazbu o silných stránkách studentů a oblastech, které je třeba zlepšit. Zavedení spravedlivé a transparentní hodnotící rubriky může pomoci sledovat pokrok a měřit efektivitu programu debatního vzdělávání.
7. **Podpora respektujícího prostředí:** Pro efektivní výuku debatování je zásadní podporovat respektující a inkluzivní atmosféru. Během debat byste měli zdůrazňovat význam aktivního naslouchání, empatie a vzájemného respektu, a zároveň podporovat otevřenost a hodnotu různých pohledů na věc. Debatování může být vnímáno jako stresující aktivita, a když jsme ve stresu, jsme méně vnímaví k novým informacím a zkušenostem s učením. Podpůrné prostředí a pozitivní zpětná vazba pomáhají přinášet studentům pocit bezpečí.

Na základě těchto sedmi základních komponentů můžete určit, že schůzka by měla vždy obsahovat:

1. Cíl výuky pro danou lekci, který je přizpůsoben konkrétní dovednosti nebo souboru vzájemně souvisejících dovedností, v nichž se mají žáci zdokonalit.
2. Cvičení nebo soubor cvičení, která studentům pomáhají zdokonalit tyto specifické dovednosti.
3. Pokyn nebo pravidlo, které by studenti měli slyšet, odhalit, pochopit, vžít se do něj nebo si ho osvojit a které jim pomáhá tyto dovednosti rozvíjet.
4. Podpůrné prostředí a pozitivní učitel, který je motivován pomáhat studentům na jejich cestě.

Nejběžnější debatní formy

Debatní vzdělávání je nejčastěji ve formě debatního formátu. Níže najdete několik pokynů, jak používat jeden ze tří debatních formátů.

Vezměte prosím na vědomí, že se v tomto projektu inspirováme výukou debatování, ale nenabízíme základní návod, jak lidi naučit debatovat (včetně toho, jak sestavit argumenty, sestavit řeč, najít argumenty, vyvrátit druhou stranu atd.). Pokud se chcete dozvědět více o tom, jak naučit studenty debatním dovednostem, doporučujeme využít zdroje dostupné na www.idebate.net/resources/tools. Lekce v tomto projektu nejsou totiž v tomto ohledu dostatečně podrobné. Tyto nástroje byly vyvinuty v rámci projektu IDAC financovaného z programu Erasmus+.

Lagerhuis (House of Commons)

Charakteristika: V Nizozemsku se často používá formát debaty Lagerhuis, který se řídí určitou strukturou. Obvykle se skládá z několika kol, v nichž má každý účastník nebo tým stanovený čas na výstup.

Role řečníků: V debatě Lagerhuis jsou účastníci rozděleni na dvě strany, často označované jako tým „pro“ a „proti“. Každý tým má určeného vedoucího, který přednese úvodní řeč, a poté se střídají řečníci z každé strany, kteří přednášejí a vyvracejí argumenty. Řečníci vstávají, když chtějí mluvit, a moderátor rozděluje pořadí. Po deseti minutách této debaty shrnou určení řečníci argumenty své strany.

Hodnocení: Hodnocení v debatě Lagerhuis je obvykle založeno na různých kritériích, včetně srozumitelnosti argumentů, použití příkladů a anekdot a efektivní týmové práce.

World Schools Debating Championships (WSDC)

Charakteristika: Formát WSDC se používá v mezinárodním debatním prostředí, včetně Mistrovství světa v debatování.

Role řečníků: Každá debata se skládá ze dvou týmů se třemi řečníky na každé straně. Role zahrnují předsedu vlády, místopředsedu vlády, člena vlády, vůdce opozice, místopředsedu opozice a člena opozice. Každý řečník má vymezený čas na vystoupení (obvykle 8 minut pro konstruktivní řeči a polovinu času pro shrnovací řeči) a podle toho přednáší své argumenty a zapojuje se do vyvracení argumentů.

Hodnocení: Debaty WSDC jsou hodnoceny na základě řady kritérií, jako je síla argumentů, efektivní týmová práce, schopnost reagovat na argumenty protistrany, styl a přednes a strategické využití času. Rozhodčí hodnotí celkový výkon každého týmu a jednotlivých řečníků, aby určili vítěze každé debaty.

Britská parlamentní debata (BP)

Charakteristika: Britské parlamentní debaty se ve Spojeném království běžně konají podle strukturovaného harmonogramu s několika koly. Debaty se obvykle účastní čtyři týmy, které mezi sebou soupeří.

Role řečníků: V debatách BP se týmy označují jako „vládní“ a „opoziční“. Každý tým se skládá ze dvou mluvčích a celkem jsou čtyři týmy: dva týmy pro a dva týmy proti danému tématu. Každý řečník má vymezený čas na vystoupení a odpovědnost za přednesení argumentů a zapojení se do vyvracení argumentů.

Hodnocení: Debaty BP jsou hodnoceny na základě věcné argumentace, způsobu projevu a strategie, kterou týmy dodržovaly. Rozhodčí hodnotí výkony jednotlivých týmů a jednotlivých řečníků a určují vítěze jednotlivých debat.